

**Notatka z szóstego posiedzenia
Zespołu do kontynuacji prac nad projektem ustawy o biegłych sądowych,
które odbyło się w dniu 8 listopada 2011 r.**

Uczestnicy:

Ministerstwo Sprawiedliwości:

Pan **Karol Dalek** - dyrektor Departamentu Organizacyjnego,
Pani **Beata Sawicka-Felczak** - naczelnik Wydziału Syndyków, Biegłych Sądowych oraz
Biegłych Rewidentów Departamentu Organizacyjnego,
Pani **Bożena Murawska - Kolota** - sędzia, Biuro Ministra Sprawiedliwości,
Pani **Iwona Łapińska** - sędzia, Departament Sądów Powszechnych,
Pan **Janusz Kopciński** - główny specjalista w Departamencie Organizacyjnym,
Pan **Tomasz Poppek** - sędzia, główny specjalista w Departamencie Organizacyjnym,
Pan **Marcin Mazuryk** - główny specjalista w Departamencie Legislacyjno-Prawnym,

Przedstawiciele środowiska biegłych sądowych - członkowie zespołu:

Pan **Tadeusz Tomaszewski** - prof. dr hab., prorektor Uniwersytetu Warszawskiego, biegły z
zakresu kryminalistyki i badań dokumentów,
Pan **Tadeusz Widła** - prof. dr hab. Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, biegły z zakresu
ekspertyzy dokumentów, psychologii pisma i badania autentyczności dzieł sztuki,
Pan **Jerzy Pobocho** - dr n. med., Prezes Polskiego Towarzystwa Psychiatrii Sądowej, biegły z
zakresu psychiatrii,
Pan **Adam Reza** - pracownik Zakładu Badania Wypadków Drogowych Instytutu Ekspertyz
Sądowych w Krakowie, biegły z zakresu technicznej i kryminalistycznej
rekonstrukcji wypadków drogowych i techniki samochodowej,
Pan **Romuald Tomczyk** - prezes Zarządu Stowarzyszenia Rzeczoznawców Ekonomicznych,
biegły z zakresu analiz ekonomiczno-finansowych,
Pan **Jerzy Chomont** - biegły z zakresu budownictwa i instalacji sanitarnych.

Goście:

Pan **Karol Śliwka** - prof. dr hab. n. med., Katedra i Zakład Medycyny Sądowej Collegium
Medicum w Bydgoszczy,
Pan **Dariusz Laskowski** - major, zastępca dyrektora Biura Badań Kryminalistycznych
Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
Pani **Ewa Sobińska** - biegły rewident, przedstawiciel Krajowej Izby Biegłych Rewidentów,
Pani **Sylwia Morawska** - prokurator, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury,

Na wstępie Pan Karol Dałek przypomniał dyskusję przeprowadzoną na poprzednim posiedzeniu, w zakresie biegłych instytucjonalnych. Wskazał, iż nie udało się osiągnąć kompromisu co do konkretnych rozwiązań prawnych. Wysłuchano natomiast poglądów i opinii członków Zespołu oraz gości, które będą miały wpływ na kształt proponowanych rozwiązań prawnych. Zostaną one przedstawione wraz z dalszą częścią propozycji normatywnych, zaś po ogólnym omówieniu zagadnień dotyczących ustawy, wraz z całym projektem staną się przedmiotem wnikliwej analizy Zespołu.

Pani Beata Sawicka-Felczak rozdała uczestnikom posiedzenia propozycję brzmienia artykułu dotyczącego kategorii instytucji uprawnionych do opiniowania, przygotowaną Pana Dariusza Laskowskiego (stanowiącą załącznik do sprawozdania).

Pan Tadeusz Widła powołał się na projekt ustawy o biegłych sądowych z 2002 r. (stanowiący załącznik do sprawozdania) wskazując, iż jego rozdział IV mógłby posłużyć za wzór do przygotowania przepisów dotyczących instytucji naukowych i specjalistycznych. Wymagałby odpowiedniego dostosowania do ustaleń Zespołu, w szczególności w zakresie określenia stosunku, jaki winien łączyć osoby uprawnione do wydawania opinii w ramach instytucji z nią samą oraz ich kwalifikacji.

Pan Karol Śliwka wskazał, iż Zakłady Medycyny Sądowej, w związku przygotowywanymi opiniami, muszą nierzadko powoływać do opiniowania bądź współpracy osoby z innych zakładów bądź komórek organizacyjnych uczelni, nie będące pracownikami ZMS. Nie można przy tym zrezygnować z takiej formy współpracy, a to mogłoby stać w sprzeczności z koncepcją konieczności istnienia więzi prawnych łączących opiniujących z podmiotem, na rzecz którego działają.

Pani Beata Sawicka-Felczak podniosła, iż kluczowa jest kwestia reprezentacji instytucji oraz odpowiedzialności w ramach instytucji za przygotowywaną przez nią opinię, a także samego składania i prezentowania ekspertyzy.

Pani Ewa Sobińska zauważyła, że powinna zostać wskazana osoba, która na zewnątrz reprezentuje instytucję i ponosi odpowiedzialność za czynności innych osób. Tak jak obecnie w przypadku biegłych rewidentów, którzy korzystają z pomocy innych osób np. w trakcie analizy materiału do opiniowania, lecz ponoszą osobiście odpowiedzialność za treść ekspertyzy.

Pan Jerzy Pobocho podniósł, iż istnieje problem związany z tym, że kliniki psychiatryczne nie chcą się zajmować psychologią sądową.

Pan Karol Dałek, reasumując, stwierdził, iż wstępna wersja projektu przepisów przygotowana zostanie w oparciu o założenie konieczności rozróżnienia trzech kategorii

podmiotów. Dwie z nich będą uprawnione do opiniowania bez konieczności spełniania szczególnych wymogów oraz bez wpisu na listę. Zostaną wymienione w ustawie indywidualnie (1 kategoria) oraz poprzez wskazanie opisowe (2 kategoria). Trzecią kategorię będą stanowiły instytucje zobowiązane do poddania się postępowaniu sprawdzającemu z zakresu przygotowania zaplecza technologicznego, o ile jest wymagane w danej dziedzinie, oraz kwalifikacji co najmniej jednej osoby, ponoszącej odpowiedzialność za wydawane opinie.

Pan Dariusz Laskowski zwrócił się z pytaniem, dlaczego tylko 1-2 osoby w ramach instytucji miałyby być odpowiedzialne za opinie i jak się wydaje, brać udział w czynnościach procesowych w charakterze biegłych. W jakim charakterze występowałyby zatem pozostałe osoby sporządzające opinie?

W toku dyskusji zaprezentowano pogląd, iż wszystkie pozostałe osoby, za wyjątkiem uprawnionej do reprezentowania instytucji, w razie udziału w opiniowaniu, winny być przesłuchiwane w charakterze świadków. Pan Karol Dałek przedstawił koncepcję, zgodnie z którą każda instytucja winna dysponować co najmniej jedną osobą, spełniającą warunki analogiczne jak dla biegłych sądowych - osób fizycznych. Osoba taka byłaby odpowiedzialna za przygotowywane opinie, zobowiązana do ich podpisywania oraz ewentualnego występowania w sądzie w charakterze biegłego. Pozostali współpracownicy, uczestniczący w wydawaniu opinii również składaliby na niej swe podpisy, lecz byli traktowani jako świadkowie.

Pan Adam Reza wskazał, iż w jego opinii, osoba reprezentująca instytucję winna posiadać status biegłego sądowego.

Pan Tadeusz Widła oraz Pan Karol Dałek wyrazili przekonanie, iż brak jest potrzeby zobowiązania takiej osoby do uzyskania statusu biegłego sądowego. Wystarczy spełnienie przez nią tych samych kryteriów, które będą przewidziane dla biegłych. Jednocześnie, osobie takiej nie można zakazać ubiegania się o ustanowienie biegłym sądowym. Pan Tadeusz Widła wskazał dodatkowo na konieczność dostosowania przygotowywanych regulacji dotyczących instytucji, do przepisów Kodeksu postępowania karnego, w zakresie rozróżnienia instytucji naukowych, określonych odrębnymi ustawami, oraz instytucji specjalistycznych.

Pan Tadeusz Widła podniósł również problem weryfikacji biegłych, przedstawiając dwa modele - tani, polegający na powierzeniu tych czynności prezesom sądów okręgowych oraz selektywny, przyznający kompetencje w zakresie weryfikacji prezesom sądów apelacyjnych bądź Ministrowi Sprawiedliwości.

Pan Tadeusz Tomaszewski wskazał, iż zasadne byłoby rozważenie przekazania zadań z zakresu weryfikacji biegłych innym podmiotom, aniżeli prezesi sądów okręgowych.

Wyraził bowiem obawę, iż nawet w przypadku stworzenia nowych przepisów, uprawniających do weryfikacji kandydatów na biegłych w sposób bardziej rygorystyczny niż obecny, może zachować się dotychczasowa praktyka postępowania. Tymczasem dopiero zmiana systemu, połączona ze zmianą ludzi realizujących zadania w jego ramach, mogłaby zapewnić prawdziwą zmianę jakościową.

Pan Karol Dałek stwierdził, iż możliwe jest rozważenie przekazania prezesom sądów apelacyjnych całości czynności dotyczących ustanawiania i zwalniania biegłych oraz nadzoru nad nimi. Należy jednak pamiętać o ostatniej nowelizacji ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, która znacząco zwiększyła zakres ich zadań. Wymaga zatem wnikliwej analizy zasadność przekazywania im kolejnych obowiązków.

Pan Romuald Tomczyk podniósł, iż zarówno w założeniach do projektu ustawy, jak i w toku prac Zespołu ustalono już, że swą właściwość w sprawach biegłych powinni zachować prezesi sądów okręgowych. I ten pogląd należy podzielić, w szczególności wobec deklaracji wskazanych prezesów, iż chcą oni zachować swe uprawnienia.

Kolejno podniesiono problem kadencyjności instytucji podlegających wpisowi na listy. Po dyskusji zgodzono się, że wobec kadencyjności ustanawiania biegłych sądowych, instytucje również nie powinny być ustanawiane bezterminowo. Okres ustanowienia winien być analogiczny jak w przypadku biegłych.

Pan Dariusz Laskowski podniósł problem podzlecenia powierzonych przez organ procesowy czynności. Zwrócił się z pytaniem, czy zakłada się, by w przypadku gdy laboratorium nie dysponuje możliwością przeprowadzenia określonych badań, mogło bez wiedzy organu procesowego podzlecić ich wykonanie innemu laboratorium. Czy też, w takim przypadku, winno się wnosić o zmianę postanowienia i powołanie do całości bądź części opinii innego laboratorium.

Ustalono, iż opisanej sytuacji niezbędne wydaje się powiadomienie organu procesowego o braku możliwości dokonania określonych czynności z zakresu opiniowania, w celu umożliwienia powołania, postanowieniem, innego podmiotu, który ponosiłby odpowiedzialność za treść opinii.

Kolejno, w zakresie dotyczącym przesłanek uzasadniających odmowę sporządzenia opinii, Pan Tadeusz Widła wskazał, iż konsekwencją przyjęcia modelu funkcjonowania biegłych jako służby procesowej, odmowa sporządzenia opinii możliwa jest jedynie w określonych kodeksowo przypadkach - braku możliwości jej sporządzenia z ważnych powodów.

Podniesiono problem, czy konieczność realizacji innych zadań, w tym wynikających ze stosunku pracy, może usprawiedliwiać odmowę sporządzenia opinii. Po dyskusji zgodzono

się, że okoliczności dotyczące pracy zawodowej powinny być brane pod uwagę jako uzasadniające odmowę przyjęcia sprawy do opiniowania. Znaczna część biegłych utrzymuje się bowiem nie z opiniowania, lecz wykonuje także inne zajęcia, dzięki którym podnosi także swoje kwalifikacje.

Pan Tadeusz Tomaszewski zauważył, że trzeba jednak zachować ostrożność, by zbyt szeroko nie zakreślić okoliczności uzasadniających odmowę wydania opinii. Funkcja biegłego sądowego to jednak pewien obowiązek, który powinien być realizowany.

Pan Tadeusz Tomaszewski wskazał, iż w omawianym zakresie decydować powinien zdrowy rozsądek i rzeczowa ocena sytuacji.

Pan Romuald Tomczyk zauważył, że obowiązujące przepisy i dotychczasowa praktyka radzą sobie z tym problemem w sposób zadowalający.

Pan Jerzy Pobocho zwrócił uwagę na problem biegłych zatrudnionych na podstawie umów o pracę. Przepisy prawa pracy przewidują bowiem możliwość zwolnienia pracownika od obowiązku pracy, w związku z wykonywaniem czynności biegłego, jedynie na 6 dni rocznie. Dodatkowo wskazał, iż zasadne byłoby rozważenie możliwości korzystania przez biegłych z dodatkowych urlopów na szkolenia.

W tym miejscu wskazano, iż osoby zatrudnione muszą we własnym zakresie rozwiązywać problem zwolnień z pracy. Trudno bowiem nałożyć na pracodawców obowiązek nielimitowanego udzielania dni wolnych, choćby nieodpłatnych, na stawiennictwo w sądzie czy wykonywanie zleconych czynności biegłego. Analogicznie rzecz ma się z dodatkowym urlopem. Ponadto trudno byłoby rozstrzygnąć, czy miałyby przysługiwać wszystkim biegłym sądowym, czy tylko tym faktycznie i czynnie opiniującym oraz kto miałby ponosić jego koszty, w przypadku odpłatności takiego urlopu szkoleniowego.

Następnie Pan Karol Dałek wskazał na kwestę wynagrodzeń biegłych sądowych i liczne wiążące się z nimi zagadnienia do rozstrzygnięcia. Jako pierwszy problem wskazano kwestię rozstrzygnięcia zasad wynagradzania - stawek godzinowych oraz ryczałtów przewidzianych w załącznikach do rozporządzenia.

Pan Karol Śliwka zasygnalizował, iż w zakresie medycyny problemem związanym z opiniowaniem na podstawie akt sprawy, rozliczanym ryczałtowo, jest konieczność zapoznawania się ze sporządzaną odręcznie, często bardzo niewyraźną, dokumentacją medyczną. Zajmuje to bowiem wiele czasu powodując nieadekwatność stawki ryczałtowej.

Pan Tadeusz Widła zaproponował rozwiązanie tego problemu poprzez opisanie poszczególnych czynności związanych z przygotowaniem opinii i ustalenie stawek godzinowych za zapoznawanie się z aktami i inne czynności przygotowawcze, zaś ryczałt za samo opiniowanie.

Ustalono, iż szczegółowe kwestie dotyczące treści załączników, w szczególności w odniesieniu do opiniowania z zakresu medycyny, zostaną powierzone podzespołowi, po konsultacji z Krajowym Konsultantem do spraw Medycyny Sadowej, prof. dr hab. n. med. Barbarą Świątek.

Pan Jerzy Chomont podniósł, iż pozostawienie załączników do rozporządzenia może spowodować, iż biegli innych specjalności aniżeli obecnie sklasyfikowane w tabelach też będą chcieli określenia stawek ryczałtowych za określone czynności.

Pan Romuald Tomczyk opowiedział się za pozostawieniem załączników w obecnym zakresie, dotyczącym wyłącznie medycyny oraz geodezji i kartografii.

Kolejno, Pan Tadeusz Widła wskazał, iż bardzo skomplikowana do rozstrzygnięcia będzie problematyka wydatków i kosztów związanych z opiniowaniem.

Pan Karol Śliwka wskazał, tytułem przykładu, iż ZMS-y nie są w stanie rozliczyć np. kosztów wynikających ze zużycia sprzętu niezbędnego do badań, w przeliczeniu na konkretną sprawę, kosztów mediów, itp.

Podniesiono również problem dotyczący konieczności rozbijania rachunków na część dotyczącą wynagrodzenia oraz kosztów i wydatków, z uwagi na kwestie związane z zaliczkami na podatek, VAT-em, składkami do ZUS. Wskazano również na wiążący się z uzyskiwaniem zwrotu kosztów sporządzenia opinii, problem zasad rozliczania kosztów uzyskania przychodu.

Pan Tadeusz Widła zreasumował, iż w toku kolejnych posiedzeń uzgodnienia wymagać będą co najmniej zagadnienia: wysokości procentowych stawek dla biegłych, kwoty bazowej używanej do wyliczania wynagrodzenia, kosztów „narzutów”, wynagrodzenia za stawiennictwo na rozprawach, dojazdy, zwroty kosztów podróży i noclegów, wynagrodzenie za czas pozostawiania do dyspozycji sądu, wydatków ponoszonych w toku opiniowania, amortyzacji sprzętu.

Na tym posiedzenie zakończono ustalając, iż wskazane przez Pana Tadeusza Widłę problemy zostaną omówione na kolejny posiedzeniu.

Termin kolejnego posiedzenia został wyznaczony na dzień 13 grudnia 2011 r., na godz. 11.00.

Załączniki:

- propozycja brzmienia artykułu dotyczącego kategorii instytucji uprawnionych do opiniowania, opracowana przez Pana Dariusza Laskowskiego.
- projekt ustawy o biegłych sądowych z 2002 r.

D Y R E K T O R
Departamentu Organizacyjnego
K. Dalek
Karol Dalek
sędzia